

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERME BECERİLERİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ ROLÜ

Fatma AKSOY
Milli Eğitim Bakanlığı
fatma_ugurlu55@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-2779-1901

Doç. Dr. Özlem BAŞ
Hacettepe Üniversitesi
ozlembas@hacettepe.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0716-103X

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 22/08/2022

Revize Tarihi: 15/12/2022

Kabul Tarihi: 25/12/2022

Atf Bilgisi: Aksoy, F. ve Baş, Ö. (2022). İlkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinde anne baba tutumlarının rolü. *Sınıf Öğretmenliği Araştırmaları Dergisi (SÖAD)*, 2(2), 111-130.

ÖZ

Bu araştırma ilkökullü öğrencilerinin karar verme becerilerinde anne- baba tutumlarının rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Araştırmada 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Salıpazarı ilçesinde öğrenim gören yirmi 1. sınıf öğrencisi ve yirmi 4. sınıf öğrencisi olmak üzere 40 katılımcı tipik durum örnekleme yoluyla seçilmiştir. Görüşmeler yoluyla elde edilen veriler tümevarımcı analiz ile çözümlenmiştir. İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının ne olduğuna dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlarda; otoriter aile tutumu, demokratik aile tutumu ve aşırı koruyucu aile tutumu olmak üzere üç tutum ön plana çıkmıştır. Bu tutumları sergileyen ailelerin çocuklarının karar verme becerilerinin gelişimine bakıldığında demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının karar verme becerilerinin gelişmiş olduğu, diğer ebeveyn tutumlarını sergileyen ailelerin çocuklarında ise karar verme becerilerinin gelişiminin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda; çocukların karar verme becerilerinin gelişimi, sağlıklı kişilik gelişimi ve sosyalleşebilmeleri için ebeveynler demokratik tutumlarını artırmalıdır. Araştırmanın ebeveyn eğitiminde öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karar verme becerisi, anne – baba, tutumlar, ilkökullü öğrencileri.

THE ROLE OF PARENTAL ATTITUDES IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS' DECISION-MAKING SKILLS

ABSTRACT

The purpose of the current study is to investigate the role of parental attitudes in primary school students' decision-making skills. The study employed the case study design, one of the quantitative research designs. The study was conducted on a total of 40 primary school students (20 first graders and 20 fourth graders) selected by means of typical case sampling in the Salıpazarı district in Samsun in the 2021-2022 school year. The data collected through interviews were inductively analysed. The results obtained from the students' opinions about what their parents' attitudes are revealed three types of parental attitudes; authoritative, democratic and overprotective. When the development of the decision-making skills of the children of the families exhibiting these attitudes was examined, it was determined that the decision-making skills of the children of the parents exhibiting democratic attitudes were developed, while the development of the decision-making skills of the children of the families exhibiting the other parental attitudes was found to be quite low. Thus, parents should increase their democratic attitudes for the development of their children's decision-making skills, healthy personality and socialization. It is thought that the current study will contribute to teachers in terms of parental involvement.

Keywords: Decision-making skill, parents, attitudes, primary school students.

Giriş

Her insan şartlar gereği seçimler yapmak zorunda kalabilir. Bu seçimler çoğu zaman insanın sonraki yaşamına yön vermektedir (Çakır, 2004). Dolayısı ile yaşamın birçok alanında konu ne olursa olsun yapılan seçimler, alınan kararlar hayat için oldukça önemlidir. Bireylere karar verme becerisini kazandırmada anne babanın rolü oldukça büyüktür. Yapılan araştırmalar anne baba tutumlarının çocukların tıpkı karar verme becerisinde olduğu gibi problem çözme becerisi üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir (Arı ve Seçer, 2004; Bozaslan ve Genç, 2012; Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011; Kasatura, 1991; Kaya, Terzi, 2000; Karakuş, 2017; Kayaalp ve Gündüz, 2018).

Anne baba tutumunu, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranış şekli olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin kültürel değerleri, aralarındaki ilişki, yetiştirilme şekilleri, sosyo ekonomik durumları vb. durumlar anne baba tutumlarının oluşumunu etkilemektedir (Flanagan, Erath ve Bierman, 2008). Karar verme becerisinin gelişimindeki en önemli etkenlerin başında aile ortamı gelmektedir (Brown ve Mann,1990). Bireylerin sosyalleşmesinde tek etken ebeveynleri değildir. Ancak önemli etken olarak içinde bulunduğu aile görülür (Alpoğuz, 2014).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken farkında olmadan anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarına benzer tutumlar sergilemeleri ve yanlış olduğunu bilmelerine rağmen aynı tutumları içselleştirmeleri gözle görünen bir gerçektir; bu durum ancak eğitim ile değiştirilebilir (Gander ve Gardiner; 2010). Ayrıca ebeveyn tutumunu etkileyen etmenler arasında sosyoekonomik durum, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, ebeveynlerin yaşı vb. birçok etmen sayılabilir (Dönmezer, 1999). Çocukların olumlu benlik özelliklerinin gelişebilmesi için anne baba tutumlarının olumlu ve tutarlı olması gerekmektedir.

Anne babalar çocuklarının sadece anne babası değil, aynı zamanda ilk öğretmenleri olmakla birlikte öğretmenlerinin de işbirlikçisidir (Danielson, 2002). Etkili ve verimli bir eğitim süreci için çocuklara verilen evdeki ebeveyn eğitimi ile okuldaki öğretmen eğitimi uyumlu olmalıdır. Her iki taraf da iletişime ve iş birliğine açık olup sorumluluk aldığı anda çocuğun kişilik gelişimi olumlu yönde etkilenecektir (Şahin ve Ünver, 2005). Alan yazın tarandığında; karar verme becerisi ile ilgili yapılan birçok araştırma bulunmaktadır (Üngüren, 2011; Gürüz ve Gürel, 2009; G. Budak ve G. Budak, 2004; Eren, 2009; Gökçen vd., 2010; Tuncer, 2013; Acıbozlar, 2006; Kurban, 2015). Eğitim alanıyla ilgili yapılan araştırmaların ise lise ve üzeri yaş gruplarını kapsadığı; bu araştırmaların da çoğunlukla meslek seçimi konusunda yapıldığı görülmektedir (Sardoğan, Karahan ve Kaygusuz, 2006; Avşaroğlu, 2007; Ahoa, Haverinena, Juusob, Laukkac ve Sutinena, 2010).

Alan yazında “ilkokul öğrencilerinin karar verme sürecine aile tutumunun etkisi” üzerine yapılan bir çalışmaya rastlanmaması, böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Çocukluk dönemlerinde karar verme becerisinin gelişimine anne baba tutumlarının etkisinin ne derecede olduğu bilindiğinde öğretmenler, çocukların karar verme ve problem çözme becerilerinin gelişimi yönünde planlama yaparken bu çalışma yol gösterici olacaktır. Bu araştırmanın amacı; İlkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının karar verme süreçlerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırmanın problemi “İlkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının öğrencilerin karar verme becerileri üzerine etkisi nedir?” olarak belirlenmiştir. Alt problemler ise şu şekildedir:

1. İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları nasıldır?
2. Algılanan anne baba tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
3. İlkokul öğrencilerinin karar verme becerilerini anne baba tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre nasıl etkilemektedir?
4. Anne baba tutumları ilkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinin gelişimini nasıl / ne yönde etkilemektedir?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile geçerlilik ve güvenilirlik ele alınmıştır.

Araştırma Modeli/Deseni

Bu araştırma nitel araştırma modelinde bir durum çalışmasıdır. Bir durumu neyin oluşturduğu tartışmalıdır. En basit anlamıyla durum, bir örnek, olay veya bir şeyin birimi ve herhangi bir şey- bir kişi, bir organizasyon, bir hadise, bir karar, bir eylem, bir mahalle gibi bir konum veya bir ulus devlet olabilir (Scwandt ve Gates, 2018, 350). Bu çalışmada ilkokul öğrencileriyle yapılan görüşmeler neticesinde anne baba tutumlarının sınıf düzeylerine göre nasıl algılandığı durumu ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Samsun ili Salıpazarı ilçesinde öğrenim gören ve tipik örnekleme kapsamında 4. sınıf öğrencileri arasından seçilen 20 öğrenci ve 1. sınıf öğrencileri arasından seçilen 20 öğrenci oluşturmaktadır. İlkokul öğrencileri arasından 1 ve 4. Sınıfın seçilmesinin gerekçesi sınıf düzeyleri açısından karar verme becerilerindeki farkları betimleyebilmektedir.

Veri Toplama Araçları

Görüşme Formu: Bu araştırmanın verileri “Yarı yapılandırılmış görüşme formu” ile görüşme formu yaklaşımı doğrultusunda elde edilmiştir. Görüşmeci konu ve alanlara sadık kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Görüşme formu araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, 130). Sorular hazırladıktan sonra biri ilkökul öğretmeni, ikisi sınıf eğitimi alanında Doç. Dr. olan üç alan uzmanından görüş alınmıştır. Verilen düzeltmeler yapıldıktan 1 ve 4. sınıftan iki öğrenciyle pilot görüşme yapılmış ve sonra görüşme aşamasına geçilmiştir.

Araştırmanın verileri için öncelikli olarak Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan 05/02/2022 tarihli E-35853172-300-00002018394 sayılı daha sonra Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak uygulamadan önce uygulama yapılacak sınıfların öğretmenleri, öğrencileri ve velileri uygulamanın içeriği ile ilgili bilgilendirilmiştir ve gönüllü katılımcılar ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Veriler yüz yüze toplanmış olup öğrencilerin görüşmeler sırasında kendisini rahat hissetmesi için araştırmacı onları motive etmiştir. Araştırmanın alt problemleri ve görüşme sorularının ilişkisi Tablo 1 ‘de sunulmaktadır.

Tablo 1

Araştırmanın Alt Problemleri ve Görüşme Sorularının İlişkisi

İlgili Araştırma Problemi	Bu Problemle İlgili Veri Toplayacak Sorular
1. İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları nasıldır?	1. Anne ve baban sana karşı nasıl bir tutum (otoriter, demokratik, aşırı koruyucu) sergilemektedir? 2. Aile içinde konuşulan konularda fikrini rahatlıkla söyleyebilir misin?
2. Algılanan anne baba tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?	1. Anne ve babanın sana karşı sergilediği tutum her zaman aynı mıydı? (1., 2., 3. sınıflarda da aynı mıydı?)
3. Anne baba tutumları ilkökul öğrencilerinin karar verme becerileri sınıf düzeyine göre nasıl etkilemektedir?	1. Seni ilgilendiren konularda kararı sen mi veriyorsun? Sonda: 1., 2., 3. sınıfta da seni ilgilendiren konularda kararı sen mi veriyordun? Sonda: 1.sınıftan bu yana karar verme becerinin geliştiğini düşünüyor musun?
4. Anne baba tutumları ilkökul öğrencilerinin karar verme becerilerinin gelişimini nasıl / ne yönde etkilemektedir?	1. Aile içinde alınacak kararlarda senin de fikrin alınır mı kendini nasıl hissedersin? 2. Seni ilgilendiren konularda aldığın kararlara saygı duyulursa daha rahat karar verir miydin? Sonda: Verdiğin bir kara neticesinde olumsuz bir durum olursa ailen olumsuz tepki gösterir mi? Sonda: Hatalı bir davranışın olduğunda ceza alır mısın? Sonda: Aldığın kararlar sürekli eleştirilip anne baba sözü dinlemen gerekirse bir karar almadan önce kendini rahat hisseder miydin?

Sonda: Senin üstlenmen gereken bir sorumluluğu ailenin üstlendiği oluyor mu?

Sonda: Senin çözüm yolu bulman gereken bir durumda sana fırsat vermeden ailenin çözüm yolu ürettiği oluyor mu?

3. Ailenin senin yerine de düşünüp kararlar alması, senin düşünme ve karar verme becerini etkiler mi?

4. Gün boyu neler yaptığını (sınıf içi / sınıf dışı) sürekli kontrol ederler mi?

Sonda: Aile içinde alınacak kararlarda senin fikrin sorulur mu?

Sonda: Seni, seni ilgilendiren ufak tefek konularda karar vermeye özendirirler mi?

Sonda: Bir problemle karşılaştığında problemin çözümü için ailen ne yapar?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri tümevarımcı analiz yaklaşımı ile çözümlenmiştir. Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu tür kodlama belirli bir kuramsal temele bağlı olmayan veri analizleri için geçerlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, 250). Bu yöntemle herhangi bir konu üzerine farklı kaynaklardaki mesajları analiz edebilmek için materyallerin düzenlenerek uygun kategoriler, işaretler ya da sınıflamalarla araştırmacıların inceledikleri konuyla ilgili karşılaştırmalar yapılabilir (Büyüköztürk vd., 2016, 166).

Değerlendirme işlemleri bir kodlama sistemi geliştirilerek yapılmıştır. Temalar belirlenerek, bu temalar altında katılımcıların ifade ettikleri görüşler derinlemesine incelenmiştir. Ayrıca katılımcıların özellikle vurguladıkları fikir, görüş ve çarpıcı ifadeler doğrudan alıntılarla örneklendirilmiştir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmada inandırıcılık sağlamak amacıyla derinlik odaklı veri toplama gerçekleşmiştir. Veriler ölçme ve değerlendirme alanında uzman bir Doç. Dr. tarafından incelenmiş ayrıca katılımcılara okutularak katılımcı teyidi alınmıştır. Araştırmada aktarılabirlik sağlamak için ayrıntılı betimleme yapılmış var olan durumu yansıtabilecek amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme seçilmiştir. İki ayrı kodlayıcı tarafından yapılan kodlamaların tutarlılık incelemesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın teyit edilebilirliği için tüm veriler arşivlenerek saklanmaktadır.

Araştırma Etiği

Araştırmanın verileri için öncelikli olarak Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan 05/02/2022 tarihli E-35853172-300-00002018394 sayılı daha sonra Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak uygulamadan önce uygulama yapılacak sınıfların öğretmenleri, öğrencileri ve velileri uygulamanın içeriği ile ilgili bilgilendirilmiştir ve gönüllü katılımcılar ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan tema, kategori ve kodlar ortaya konmuş ve bu çerçevede bulgular yorumlanmıştır. Bulgular araştırma sorularına göre ele alınmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlkokul Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları

Araştırmanın birinci alt problemi “İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları nasıldır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

İlkokul Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumu

Anne - Baba Tutumu	n
Otoriter Algılayanlar	24
Demokratik Algılayanlar	8
Aşırı Koruyucu Algılayanlar	8
Toplam	40

Tablo 2’de 40 öğrenci arasından 24 öğrencinin anne babasının tutumunu otoriter tutum olarak algıladığı (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö20, Ö22, Ö24, Ö25, Ö28, Ö29, Ö31, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö40), 8 öğrencinin anne babasının tutumunu demokratik tutum olarak algıladığı (Ö10, Ö11, Ö16, Ö19, Ö21, Ö26, Ö32, Ö39) 8 öğrencinin anne babasının tutumunu aşırı koruyucu tutum olarak algıladığı (Ö5, Ö14, Ö18, Ö23, Ö27, Ö30, Ö33, Ö38) görülmektedir. Tablo 2’deki veriler göz önünde bulundurulduğunda ilkökul öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun (n=24) algıladığı anne baba tutumunun otoriter tutum olduğu görülmektedir. Anne babasının tutumunu demokratik (n=8) ve aşırı koruyucu (n=8) olarak algılayan öğrenci sayısı ise denk görünmektedir ve otoriter tutuma göre oldukça azdır.

İlkokul öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba tutumlarına ilişkin tema, kategori, kodlar ve sayısal veriler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

İlkokul Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları

<i>Tema</i>	<i>Kategori</i>	<i>Kod</i>	<i>n</i>
İlkokul Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları	Otoriter Algılayanlar	Fikrini söyleyememek	24
		Karar verememek	20
		Çözüm yolu bulamamak	19
		Olumsuz tepki	18
		Ceza almak	18
		Söz hakkı tanımamak	16
		Değerli hissetmemek	16
		Rahat olamamak	16
		Sorumluluk vermemek	10
		Demokratik Algılayanlar	
Söz hakkı tanımak	8		
Değerli hissetmek	8		
Rahat olmak	8		
Sorumluluk vermek	7		
Karar verebilmek	6		
Ceza almamak	5		
Çözüm yolu bulmak	5		
Aşırı Koruyucu Algılayanlar		Ceza almamak	7
		Sorumluluk vermemek	7
		Çözüm yolu bulamamak	7
		Fikrini söyleyebilmek	6
		Karar verememek	
		Söz hakkı tanımak	6
		Değerli hissetmek	5

Rahat olmak	5
	5

Tablo 3’te görüldüğü üzere anne baba tutumunu otoriter olarak algılayan ilkökul öğrencilerinin kullandığı ifadeler arasından oluşturulan kodlarda olumsuz ifadelerin çokluğu göze çarparken, anne baba tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayan ilkökul öğrencilerin kullandıkları ifadelerden oluşturulan kodlarda olumlu-olumsuz ifadelerin daha dengede olduğu, anne baba tutumunu demokratik olarak algılayan ilkökul öğrencilerinin kullandıkları ifadelerden oluşturulan kodlarda ise olumlu ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

Ailelerinin tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyememek, karar verememek, çözüm yolu bulamamak, ceza almak, söz hakkı tanımamak, sorumluluk vermemek, değerli hissetmemek, rahat olamamak, olumsuz tepki” gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Örneğin; “Anne ve baban sana karşı nasıl bir tutum sergilemektedir?” sorusuna:

“Beni ilgilendiren konularda dahi çoğu zaman fikrim sorulmaz, ailem karar verir ve bana yapmam gerekeni söyler.” (Ö22)
“Ailem, ben küçük olduğum için doğru kararlar veremeyeceğimi söyler.” (Ö1)
“Aile içinde alınacak bir kararda söz hakkı tanınmaması kendimi değersiz hissetmeme rahat olamamama neden oluyor.” (Ö25)
“Bir hata yaptığımda, hatamın nedeni sorulmadan direkt ceza verirler.” (Ö28) şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Ailelerinin tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyebilmek, karar verebilmek, çözüm yolu bulmak, ceza almamak, söz hakkı tanımak, sorumluluk vermek, değerli hissetmek, rahat olmak” gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Örneğin; “Anne ve baban sana karşı nasıl bir tutum sergilemektedir?” sorusuna:

“Beni ilgilendiren konularda çoğu zaman fikrim sorulur, fikirlerim önemsendir.” (Ö10)
“Ailem, bu yaşta da doğru kararlar verebileceğimi söyler.” (Ö11)
“Aile içinde verilecek önemli kararlara dahil edildiğim için kendimi daha değerli hissediyorum ve rahat davranıyorum.” (Ö21)
“Bir hata yaptığımda, hatamın nedeni sorulur. Yaptığım hata sonucu ceza alacaksam, neden ceza aldığım mutlaka açıklanır.” (Ö19) şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Ailelerinin tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyebilmek, karar verememek, çözüm yolu bulamamak, ceza almamak, söz hakkı tanımak, sorumluluk vermemek, değerli hissetmek, rahat olmak” gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Örneğin; “Anne ve baban sana karşı nasıl bir tutum sergilemektedir?” sorusuna:

“Beni ilgilendiren konularda çoğu zaman fikrim sorulur.” (Ö5),
“Aile içinde konuşulan konulara dahil edildiğimde kendime daha rahat ve değerli hissediyorum.” (Ö27)
“Ailem, ben küçük olduğum için doğru kararlar veremeyeceğimi söyler.” (Ö14)
“Bir hata yaptığımda, hatamın nedeni sorulur, uyarı alırım ama ceza verilmez.” (Ö18)
“Doğru ve yanlış ayırt edecek yaşta olmadığım için aile içinde kararları anne ve babam verir.” (Ö23) şeklinde cevaplar vermişlerdir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Algılanan anne baba tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap aramak amacıyla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler 1. Sınıf öğrencileri ile ilgili olarak Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları

Anne- Baba Tutumu	Algılanan Anne Baba Tutumu Dağılımı
Otoriter Algılayanlar	13
Demokratik Algılayanlar	4

Aşırı Koruyucu Algılayanlar	3
Toplam	20

Tablo 4'e baktığımızda; 20 öğrenci arasından 13 öğrencinin anne babasının tutumunu otoriter tutum olarak algıladığı (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö20) 4 öğrencinin anne babasının tutumunu demokratik tutum olarak algıladığı (Ö10, Ö11, Ö16, Ö19), 3 öğrencinin anne babasının tutumunu aşırı koruyucu tutum olarak algıladığı (Ö5, Ö14, Ö18) görülmektedir. İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun algıladığı anne baba tutumunun otoriter tutum olduğu anlaşılmaktadır.

İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin anne ve baba tutumlarını nasıl algıladıklarına ilişkin tema, kategori, kodlar ve sayısal veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5
İlkokul 1. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları

Tema	Kategori	Kod	n
İlkokul 1. Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları	Otoriter Algılayanlar	Fikrini söyleyememek	11
		Karar verememek	10
		Çözüm yolu bulamamak	9
		Olumsuz tepki	9
		Ceza almak	9
		Söz hakkı tanımamak	8
		Değerli hissetmemek	8
		Rahat olamamak	8
		Sorumluluk vermemek	8
	Demokratik Algılayanlar	Fikrini söyleyebilmek	4
		Söz hakkı tanımak	4
		Değerli hissetmek	4
		Rahat olmak	4
		Sorumluluk vermek	3
		Karar verebilmek	2
		Ceza almamak	2
		Çözüm yolu bulmak	2
	Aşırı Koruyucu Algılayanlar	Ceza almamak	3
		Sorumluluk vermemek	3
		Çözüm yolu bulamamak	3
		Fikrini söyleyebilmek	3
		Rahat olmak	3
		Karar verememek	2
		Söz hakkı tanımak	2
		Değerli hissetmek	2

Tablo 5'e baktığımızda ailelerinin tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları "fikrini söyleyememek, karar verememek, çözüm yolu bulamamak, ceza almak, söz hakkı tanımamak, sorumluluk vermemek, değerli hissetmemek, rahat olamamak, olumsuz tepki" gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Örneğin; katılımcılar şunları söylemişlerdir:

"Derslerim dışında başka sorumluluğum yok." (Ö17)

"Ben küçük olduğum için sorunlarımı kendim çözemem, aileme veya öğretmenime söylerim, onlar çözer." (Ö3)

"Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna anne ve babam karar verir." (Ö8)

Ailelerinin tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyebilmek, karar verebilmek, çözüm yolu bulmak, ceza almamak, söz hakkı tanımak, sorumluluk vermek, değerli hissetmek, rahat olmak” gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Örneğin; katılımcılar şunları söylemişlerdir:

“Bir hata yaptığımda, hatamın nedeni sorulur. Yaptığım hata sonucu ceza alacaksam, neden ceza aldığım mutlaka açıklanır.” (Ö19)

“Anne ve babam, bazı şeylerin küçükken öğrenildiğini söyler ve bana sorumluluklar verirler.” (Ö11)

“Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna ailecek karar veririz.” (Ö16)

Ailelerinin tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyebilmek, karar verememek, çözüm yolu bulamamak, ceza almamak, söz hakkı tanımak, sorumluluk vermemek, değerli hissetmek, rahat olmak” gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Örneğin; katılımcılar şunları söylemişlerdir:

“Beni ilgilendiren konularda çoğu zaman fikrim sorulur, fikirlerim önemsenir.” (Ö18)

“Benim zarar görmemem için olan biten her şeyi onlara anlatmamı isterler. Onlardan ayrı bir yerlere gidersen başıma bir şey gelebileceğini söylerler.” (Ö18)

“Ben küçük olduğum için sorunlarımı kendim çözemem, aileme veya öğretmenime söylerim, onlar çözer.” (Ö5)

“Senin güvenliğinin için okulda olup biteni bana anlatmalısın.” (Ö14)

“Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu ben bilemem, anne ve babam bilir.” (Ö5)

İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Algılanan anne baba tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap aramak amacıyla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler 4. Sınıf öğrencileri ile ilgili olarak Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları

Anne- Baba Tutumu	Algılanan Anne Baba Tutumu Dağılımı
Otoriter Algılayanlar	11
Demokratik Algılayanlar	4
Aşırı Koruyucu Algılayanlar	5
Toplam	20

Tablo 6’ya baktığımızda; 20 öğrenci arasından 11 öğrencinin anne babasının tutumunu otoriter tutum olarak algıladığı (Ö22, Ö24, Ö25, Ö28, Ö29, Ö31, Ö34, Ö35, Ö36, Ö37, Ö40), 4 öğrencinin anne babasının tutumunu demokratik tutum olarak algıladığı (Ö21, Ö26, Ö32, Ö39), 5 öğrencinin anne babasının tutumunu aşırı koruyucu tutum olarak algıladığı (Ö23, Ö27, Ö30, Ö33, Ö38) görülmektedir.

Tablo 6 göz önünde bulundurulduğunda, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun algıladığı anne baba tutumunun otoriter tutum olduğu görülmektedir. Anne babasının tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayan öğrenci sayısı, anne baba tutumunu otoriter olarak algılayanlara oranla oldukça az iken anne baba tutumunu otoriter olarak algılayan öğrenci sayısı daha da azdır.

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne ve baba tutumlarını nasıl algıladığına ilişkin tema, kategori, kodlar ve sayısal veriler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları

<i>Tema</i>	<i>Kategori</i>	<i>Kod</i>	<i>n</i>
İlkokul 4. Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları	Otoriter Algılayanlar	Fikrini söyleyememek	10
		Karar verememek	7
		Çözüm yolu bulamamak	7
		Olumsuz tepki	7
		Ceza almak	7
		Söz hakkı tanımamak	7
		Değerli hissetmemek	7
		Rahat olamamak	7
		Sorumluluk vermemek	7
			6
	Demokratik Algılayanlar	Fikrini söyleyebilmek	4
		Söz hakkı tanımak	4
		Değerli hissetmek	4
		Rahat olmak	4
		Sorumluluk vermek	4
		Karar verebilmek	4
		Çözüm yolu bulmak	4
		Ceza almamak	3
			2
		Aşırı Koruyucu Algılayanlar	Ceza almamak
Fikrini söyleyebilmek	4		
Sorumluluk vermemek	3		
Söz hakkı tanımak	3		
Değerli hissetmek	3		
Rahat olmak	3		
Çözüm yolu bulamamak	3		
Karar verememek	2		

Tablo 7'ye baktığımızda ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun algıladığı anne baba tutumunun otoriter tutum olduğu göze çarparken, azınlıkta kalan bir grubun anne baba tutumunu aşırı koruyucu ve demokratik tutum olarak algıladıkları görülmektedir.

Ailelerinin tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyememek, karar verememek, çözüm yolu bulamamak, ceza almak, söz hakkı tanımamak, sorumluluk vermemek, değerli hissetmemek, rahat olamamak, olumsuz tepki” gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Örneğin; katılımcılar şunları söylemişlerdir:

“Bir problemle karşılaştığımda anne ve babam emir vererek problemi halletmemi söyler. Bu da beni korkutur ve rahat karar veremem.” (Ö29)

“Çözüm yolu bulmam gereken bir sorun olduğunda, sen halledemezsin deyip sorunu çözerler.” (Ö40)

“Beni ilgilendiren konularda dahi çoğu zaman fikrim sorulmaz, ailem karar verir ve bana yapmam gerekeni söyler.” (Ö22)

Ailelerinin tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyebilmek, karar verebilmek, çözüm yolu bulmak, ceza almamak, söz hakkı tanımak, sorumluluk vermek, değerli hissetmek, rahat olmak” gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Örneğin; katılımcılar şunları söylemişlerdir:

“Beni ilgilendiren konularda çoğu zaman fikrim sorulur, fikirlerim önemsendir.” (Ö32)

“Ailem, bu yaşta da doğru kararlar verebileceğimi söyler.” (Ö21)

“Aile içinde verilecek önemli kararlara dahil edildiğim için kendimi daha değerli hissediyorum ve rahat davranıyorum.” (Ö21)

Ailelerinin tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayan öğrencilerin aile tutumu ile ilgili kullandıkları “fikrini söyleyebilmek, karar verememek, çözüm yolu bulamamak, ceza almamak, söz hakkı tanımak, sorumluluk vermemek, değerli hissetmek, rahat olmak” gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Örneğin; katılımcılar şunları söylemişlerdir:

“Ailem bana küçükken sorumluluk vermezdi. Genelde yapılması gerekenleri onlar yapardı. Yeni yeni sorumluluk vermeye başladılar.” (Ö33)

“Beni ilgilendiren konularda çoğu zaman fikrim sorulur, fikirlerim önemsendir.” (Ö23)

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “İlkokul öğrencilerinin karar verme becerilerini anne baba tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre nasıl etkilemektedir?” sorusuna cevap aramak için elde edilen verilerden ortaya çıkan bulgular Tablo 8’de ele alınmıştır.

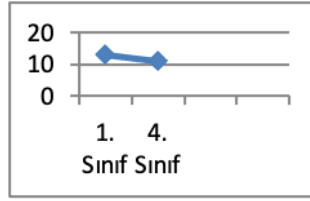
Tablo 8

İlkokul 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumu Karşılaştırması

Anne- Baba Tutumu	1. Sınıflarda	4. Sınıflarda	Görüşme Yapılan Öğrenci Sayısı
	Algılanan Anne Baba Tutumu Dağılımı	Algılanan Anne Baba Tutumu Dağılımı	
Otoriter Algılayanlar	13	11	40
Demokratik Algılayanlar	4	4	40
Aşırı Koruyucu Algılayanlar	3	5	40
Toplam	20	20	40

Tablo 8’e bakıldığında 1. sınıf öğrencilerinden;13 kişi anne babasının tutumunu otoriter tutum olarak algılamakta, 4. sınıf öğrencilerinden 11 kişi anne babasının tutumunu otoriter tutum olarak algılamakta, 1. sınıf öğrencilerinden; 4 kişi anne babasının tutumunu demokratik tutum olarak algılamakta, 4. sınıf öğrencilerinden de 4 kişi anne babasının tutumunu demokratik tutum olarak algılamakta, 1. sınıf öğrencilerinden; 3 kişi anne babasının tutumunu aşırı koruyucu tutum olarak algılamakta, 4. sınıf öğrencilerinden 5 kişi anne babasının tutumunu aşırı koruyucu tutum olarak algılamakta.

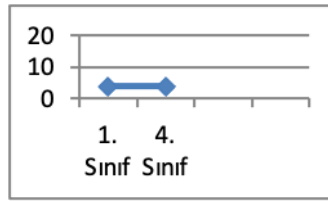
İlkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları ana-baba tutumlarından otoriter tutum karşılaştırması Grafik 1’de gösterilmiştir.

Grafik 1: İlkokul 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumlarından Otoriter Tutum Karşılaştırması

Grafik 1 göz önünde bulundurulduğunda, ilkokul 1. sınıf öğrencilerinden 20 kişiden 13'ü anne babalarını otoriter olarak algılamakta, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden 20 kişiden 11'i anne babalarını otoriter olarak algılamaktadır. Bu durumda ilkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarından otoriter tutuma baktığımızda sınıf seviyesine göre algılanan anne baba tutumunun farklılık gösterdiği görülmektedir.

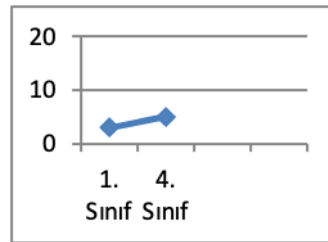
İlkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları ana-baba tutumlarından demokratik tutum karşılaştırması Grafik 2'de gösterilmiştir.

Grafik 2: İlkokul 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumlarından Demokratik Tutum Karşılaştırması

Grafik 2'de görüldüğü üzere ilkokul 1. sınıf öğrencilerinden 20 kişiden 4'ü anne babalarını demokratik olarak algılamakta, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden de 20 kişiden 4'ü anne babalarını otoriter olarak algılamaktadır. Bu durumda ilkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarından demokratik tutuma baktığımızda sınıf seviyesine göre algılanan anne baba tutumunun farklılık göstermediği görülmektedir.

İlkokul 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları ana-baba tutumlarından aşırı koruyucu tutum karşılaştırması Grafik 3'te gösterilmiştir.

Grafik 3: İlkokul 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumlarından Aşırı Koruyucu Tutum Karşılaştırması

Grafik 3'te görüldüğü üzere ilkokul 1. sınıf öğrencilerinden 20 kişiden 3'ü anne babalarını aşırı koruyucu olarak algılamakta, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden 20 kişiden 5'i anne babalarını aşırı koruyucu olarak algılamaktadır. Bu durumda ilkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarından aşırı koruyucu tutuma baktığımızda sınıf seviyesine göre algılanan anne baba tutumunun farklılık gösterdiği görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Anne baba tutumları ilkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinin gelişimini nasıl / ne yönde etkilemektedir?” sorusuna cevap aramak için elde edilen verilerden ortaya çıkan bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

İlkokul Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Tema</i>	<i>Kategori</i>	<i>Kod</i>	<i>n</i>
Sınıf Düzeyine Göre Dağılım	İlkokul 1. Sınıf Öğrencileri	Karar verebilme	2
		Karar verememe	12
		Bazen karar verebilme	6
	İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri	Karar verebilme	4
		Karar verememe	10
		Bazen karar verebilme	6

Tablo 9’a bakıldığında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin ilkokul 1. sınıf öğrencilerine oranla daha çok geliştiği anlaşılmaktadır. Ancak tablodan çıkan sonuca göre ilkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinin yeterli düzeyde gelişmediği yorumlanabilir. Yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgular, anne baba tutumlarının ilkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Örneğin; “Seni ilgilendiren konularda kararı sen mi veriyorsun?” sorusuna:

“Ailem, ben küçük olduğum için doğru kararlar veremeyeceğimi söyler. O yüzden beni ilgilendiren konularda da kararı ailem verir.” (Ö15),

“Beni ilgilendiren konularda dahi çoğu zaman karar veremem, ailem karar verir.” (Ö22),

“Beni ilgilendiren konularda bazen karar verebilir, bazen karar veremem.” (Ö20) şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma, İlkokul öğrencilerinin karar verme becerilerinde anne- baba tutumlarının rolünü incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda Samsun ili Salıpazarı ilçesinde öğrenim gören 1. sınıf öğrencileri (20 öğrenci) ve 4. sınıf öğrencileri (20 öğrenci) ile yapılan araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşmeler yoluyla elde edilmiş, veriler içerik tümevarımcı tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi olan ilkokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının ne olduğuna dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; otoriter aile tutumu, demokratik aile tutumu ve aşırı koruyucu aile tutumu olmak üzere üç tutum ön plana çıkmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar literatür ile örtüşmektedir. Otoriter anne baba tutumunda ebeveynler çocuklarına katı kurallar uygular ve katı kurallara ceza eşlik eder. Anne babalar çocuğun davranışları üzerinde çok fazla kontrol sağlar (Yıldız, 2004, s.138). Demokratik anne baba tutumunda çocuk bir birey olarak görülür. Çocuğu ilgilendiren kararlarda ve aile içinde alınacak kararlarda çocuğun fikri alınır, duyu ve düşüncelerine önem verilir (Pekşen Akça, 2012). Aşırı koruyucu anne baba tutumunda çocuğa aşırı özen gösterilir ve çocuk gereğinden fazla kontrol altındadır. Ebeveynler çocuğun üzerine titrerler (Alisinanoğlu, 2003). Araştırmanın ikinci alt problemi olan algılanan anne baba tutumları öğrencilerin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğine dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; anne baba tutumunu otoriter tutum olarak algılayan 1. sınıf öğrencilerinin sayısı 20 öğrencide 13 öğrenci iken 4. sınıf öğrencilerinin sayısı 20 öğrencide 11 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. 1. sınıfta daha çok öğrencinin anne baba tutumunu otoriter tutum olarak algılamasına, anne ve babalar tarafından oluşturulan kurallara uymak zorunda kalmaları neden olmuş olabilir şeklinde bir yorum yapılabilir. Çocukların yaşı büyüdükçe bu kurallara alışmış ya da anne babalar kurallara alışan çocuklara karşı daha olumlu dönütler içeren tutumlarla yaklaşmış olabilirler. Anne baba tutumunu demokratik tutum olarak algılayan öğrenci sayısı 1. sınıflarda da, 4. sınıflarda da 20 öğrencide 4

öğrenci olduğu görülmektedir. Anne baba tutumunu aşırı koruyucu tutum olarak algılayan 1. sınıf öğrencilerinin sayısı 20 öğrencide 3 öğrenci iken 4. sınıf öğrencilerinin sayısı 20 öğrencide 5 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Bu sayısal artışın nedeni; anne babalarının sürekli denetleme ve kontrol etme davranışını 1. sınıf öğrencileri otoriter tutum olarak algılarken 4. sınıf öğrencileri aşırı koruyucu tutum olarak algılamaları biçiminde yorumlanabilir.

Elde edilen sonuçlar literatür ile karşılaştırıldığında paralellik olduğu görülmüştür. Literatüre bakıldığında algılanan anne baba tutumlarındaki değişimin nedeni olarak ebeveynlerin davranışlarındaki değişim gösterilmektedir. Dönmezer (1999) araştırmasında bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: Ebeveynler, çocuk küçükken kendi davranışlarını denetleyemeyeceğini düşünürken, çocuk büyüdükçe kendi davranışını denetleyebileceğini düşünürler. Ayrıca çocuk büyüdükçe daha bilinçli davrandığına ve daha kasıtlı davranışlar sergilediğine inanırlar. Bu durumdan dolayı çocuk küçükken çocuğun davranışlarını anne baba yönlendirirken, çocuk büyüdükçe anne ve baba çocuğu davranışlarından sorumlu tutarlar.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan ilkökul öğrencilerinin karar verme becerilerinin sınıf seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğine dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde; karar verme becerisini bazen kullanıp bazen kullanamayan öğrencilerin sayısı 1. sınıflarda ve 4. sınıflarda 20 öğrencide 6 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Kendi başına karar verebilen öğrenci sayısının 1. sınıfta 20 öğrencide 2 öğrenci olduğu görülürken 4. sınıf öğrencilerinden 20 öğrenciden 4 öğrenci olduğu görülmektedir. Kendi başına karar veremeyen öğrenci sayısının 1. sınıfta 20 öğrenciden 12 öğrenci olduğu görülürken 4. sınıf öğrencilerinden 20 öğrenciden 10 öğrenci olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmanın sonuçları, ilkökul öğrencilerinin karar verme becerilerinin sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Literatüre bakıldığında, elde edilen sonuçların Öztapak'ın (2013) araştırmasıyla paralel olduğu görülmüştür. Karar vermeyi etkileyen etmenlerin başında yaş özellikleri gelmektedir. Çünkü yaşın ilerlemesiyle birlikte bireyin deneyim ve bilgileri artmaktadır. Bunun sonucunda da bireyin daha mantıklı ve daha planlı davranışlarda bulunduğu görülmektedir (Kuzgun, 2006). Kişinin yaşı ilerledikçe olaylar ve yaşantılar sonucu karar verme deneyimi artmaktadır. Haliyle yaş ilerledikçe en doğru seçimi yapma becerisinin arttığı düşünülebilir (Öztapak, 2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin ilkökul 1. sınıf öğrencilerine oranla daha çok geliştiği anlaşılmaktadır. Ancak çıkan sonuca göre ilkökul öğrencilerinin karar verme becerilerinin yeterli düzeyde gelişmediği yorumlanabilir. Yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgular, anne baba tutumlarının ilkökul öğrencilerinin karar verme becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, hem de daha önce yapılmış olan araştırmalar, çocukların kişilik gelişimi, sosyalleşmesi ve karar verme becerilerinin gelişimi bakımından; otoriter ve aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin genel olarak çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olduğunu, çocukların içine kapanık olmasına sebep olduğunu ortaya koyarken demokratik tutum sergileyen anne ve babaların çocukları üzerinde olumlu etkilere sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Sonuçlardan hareketle sunulan öneriler aşağıdaki gibidir:

- Çocukların karar verme becerilerinin gelişimi, sağlıklı kişilik gelişimi ve sosyalleşebilmeleri için ebeveynler demokratik tutumlarını artırmalıdır.
- Ebeveynlerin otoriter tutum sergilemeleri, çocukların karar verme becerilerinin gelişimini, sağlıklı kişilik gelişimi ve sosyalleşmesini olumsuz yönde etkilediği için anne ve babalar bu tutumlarını azaltmalıdırlar.
- Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum sergilemeleri, çocukların karar verme becerilerinin gelişimini, sağlıklı kişilik gelişimi ve sosyalleşmesini olumsuz yönde etkilediği için anne ve babalar bu tutumlarını azaltmalıdırlar.
- Araştırmacılara, problem çözme ve karar verme becerileri arasındaki ilişki araştırılırken öz güven duygusunu etkileyen etmenlere de bakmaları önerilmektedir.
- Araştırmacılara, anne baba tutumu, kişilik gelişimi ve sosyalleşme arasındaki ilişki araştırılırken öz güven duygusunu etkileyen etmenlere de bakmaları önerilmektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Bu araştırmada birinci yazar %70 oranında, ikinci yazar % 30 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması olabilecek bir durum yoktur.

Teşekkür ve/veya Açıklama: Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne tezsiz yüksek lisans projesi olarak verilmiştir.

Kaynaklar

- Acıbozlar, Ö. (2006). *Yönetici hemşirelerin karar verme stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2012). *Türk eğitim sistemi ve etkili okul yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aho, E., Haverinena, H.L., Jusuob, H., Laukkac, S.J. and Sutinen, A. (2010). Teachers' principles of decision-making and classroom management; a case study and a new observation method. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9, 395–402. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.171>.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.
- Allport, G. W. (1935). *Attitudes in a handbook of social psychology* (p. 798–844). Massachusetts: Clark University Press, Worcester.
- Alpoğuz, D. ve Şahin, A. (2014). Demokratik veya otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 53-67. DOI: <https://doi.org/10.16916/aded.92531>.
- Altay, Ü. (2011). *Yöneticilerin duygusal zekâlarının karar verme stillerine etkisi ve bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arı, R. ve Seçer, Ş. Z. (2004). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451-463.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baysal, Z. N. (2009). An application of the decision-making model for democracy education: a sample of a third grade social sciences lesson. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), 75-84.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016) *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (21.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Morgan, B. (2011). Consulting pupils about classroom teaching and learning: policy, practice and response in one school. *Research Papers in Education*, 26(4), 445-467.

- Brown, J. E., & Mann, L. (1990). The relationship between family structure and process variables and adolescent decision making. *Journal of Adolescence*, 13, (1), 25-37.
- Budak, G. ve Budak, G. (2004). *İşletme yönetimi*. İzmir: Barış Yayınları.
- Budak, S.(2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Byrd, J., Moore, L. T. (1982). *Decision models for management*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 1-14.
- Çakmakçı, E. ve Özabacı, N. (2013). Drama yolu ile karar verme becerisinin kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 18-30.
- Çam, S. (1997). *İletişim becerileri eğitimi programının öğretmen adaylarının ego durumlarına ve problem çözme becerisi algılarına etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Danielson, C. (2002). *Enhancing student achievement: A framework for school improvement*. Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD), VA , USA.
- Dinçer, Ö. ve Fidan, Y. (2000). *İşletme yönetimine giriş*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar verme stratejileri ile ana baba tutumları arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, Ö. ve Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 51-72.
- Eren, E. (2009). *Yönetim ve organizasyon (çağdaş ve küresel yaklaşımlar)*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Flanagan K. S, Erath S. A. ve Bierman K. L. (2008). Unique associations between peer relations and social anxiety in early adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37, 759-769.
- Gander, M. J.- Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Gordon, T. (2012). *Etkili anne-baba eğitimi*. (Çev: Dilek Tekin-Nazlı Özkan). İstanbul: Profil Kitap.
- Gökçen, H. , Özkil, A., Yardımoğlu, H. ve Peker, D. (2010). *Kamuda karar destek sistemlerinin kullanımı ve bir model önerisi (Nihai Rapor)*. Antalya: Türkiye Bilişim Derneği Kamu Bilgi İşlem Merkezleri Yöneticileri Birliği 12. Kamu Bilişim Platformu.
- Gürüz, D. ve Gürel, E. (2009). *Yönetim ve organizasyon: Bireyden örgüte, fikirden eyleme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G.M. (2007) *Sosyal psikoloji* (Çev: İbrahim Yıldız- Aydın Gelmez) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- İnceoğlu, M. (1993). *Tutum algı iletişim*. Ankara: Verso Yayıncılık.

- Karakuş, N. (2017). *60-72 ay çocukların sosyal problem çözme becerilerinin anne tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kardaş, N. (2013). *Fen eğitiminde argümantasyon odaklı öğretimin öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kasatura, İ. (1991). *Okul başarısından hayat başarısına başarıyı arttıran ya da engelleyen etkenler*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kayaalp, İ. ve Gündüz, B. (2018). Ergenlerin anne baba tutumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 514-536.
- Kneeland, S. (2001). *Problem çözme* (Çev. N. Kalaycı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köksal, A. (2003). *Ergenlerde duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kurban, C. (2015). *Bireysel algılarına göre okul yöneticilerinin karar verme stilleri*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Öncül, B. (2013). *İlköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Özcan-Candangil, S. ve Ceyhan, A. A. (2006). Denetim odakları farklı lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre karar vermede öz-saygı ve stres düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 71-88.
- Öztabak, M. Ü. (2013). *Farklı okul türlerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre düşünme stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Sardoğan, M. E., Karahan, T. F. ve Kaygusuz, C. (2006). Üniversite öğrencilerinin kullandıkları kararsızlık stratejilerinin problem çözme becerisi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türüne göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 78-97.
- Swandt, T.A. ve Gates, E.F. (2018) *Durum çalışması yöntemi*. (Eds.) Norman K. Denzin ve Yvonna S. Lincoln, SAGE nitel araştırmalar kılavuz kitabı içinde (s. 349-366). (Çev. Gülay Ekici ve Sabahattin Yeşilçınar). Ankara: Vizetek Yayınları.

- Terzi, Ş. (2000). *İlköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin kişilerarası problem çözme beceri algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tezel, Ş. ve Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (13),1, 23-30.
- Tuncer, M. A. (2013). *Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki (İstanbul ili Maltepe ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Üngüren, E. (2011). *Psikobiyolojik kişilik kuramı ekseninde yöneticilerin kişilik özellikleri, karar verme stilleri ve örgütsel sonuçlara yansımaları*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2012). *Çocuk psikolojisi: Doğum öncesinden ergenlik sonuna*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.

Extended Summary

Introduction

When the extent to which parental attitudes affect the development of decision-making skills in childhood is known, teachers can make better planning for the development of children's decision-making and problem-solving skills. The purpose of the current study is to reveal how parental attitudes perceived by first and fourth-graders affect their decision-making skills. Thus, the problem and sub-problems of the study are as follows:

Research Problem

- What is the effect of the parental attitudes perceived by first and fourth graders on their decision-making skills?
-

Sub-problems

1. What are the parental attitudes perceived by primary school students?
2. Do the perceived parental attitudes vary significantly by students' grade level?
3. How do the parental attitudes affect primary school students' decision-making skills according to grade level?
4. How do the parental attitudes affect the development of primary school students' decision-making skills?

Method

The current study is a case study. The case addressed in the study is how parental attitudes are perceived by primary school students. It is thought that the study, which is carried out with a child-centered approach, will describe the case in such a way as to raise awareness in parents.

Study Group

The study was conducted on a total of 40 primary school students (20 first graders and 20 fourth graders) selected by means of typical case sampling in the Salıpazarı district in Samsun in the 2021-2022 school year. It is assumed that the current case will be represented by eliciting primary school students' point of view and experiences.

Data Collection and Analysis

The data were collected by using a semi-structured interview form. The data were collected face-to-face and the researcher motivated the students to feel comfortable during the interviews. The data of the study were inductively analyzed. It was aimed to reveal the concepts underlying the data and the relationships between these concepts through coding.

Findings

As a result of the analysis of the primary school students' opinions about their parents' attitudes, three types of attitudes emerged: authoritative, democratic, overprotective. While the number of the first-grade students perceiving their parents' attitudes as authoritative is 13 out of 20, this number is 11 out of 20 in the fourth-graders. The number of students perceiving their parents' attitudes as democratic is 4 in both the first and fourth-graders. While the number of the first-graders perceiving their parents' attitudes as overprotective is 3, the number of the fourth-graders is 5. When the findings regarding whether the primary school students decision-making skills vary significantly by grade level were examined, it was found that the number of students sometimes using their decision-making skill is 6 out of 20 in both the first and fourth-graders. While the number of students making decisions on

their own is 2 in the first-graders, it is 4 in the fourth-graders. While the number of students not making decisions on their own is 12 in the first-graders, it is 10 in the fourth-graders. The findings obtained in relation to the last sub-problem of the study revealed that parental attitudes negatively affected the development of the primary school students' decision-making skills.

Results, Discussion and Suggestions

As a result of the analysis of the primary school students' opinions about their parents' attitudes, three types of attitudes emerged: authoritative, democratic, overprotective. In authoritative parenting, parents impose strict rules on their children and strict rules are accompanied by punishment. Parents impose too much control over their children's behaviour (Yıldız, 2004, p.138). In the democratic parental attitude, the child is seen as an individual. In decisions concerning the child and in the decisions to be made within the family, the child's opinion is taken and his/her feelings and thoughts are given importance (Pekşen Akça, 2012). In the overprotective parent attitude, the child is given excessive care and the child is under control more than necessary. Parents dote on the child (Alisanoğlu, 2003).

When the results regarding whether the perceived parental attitudes vary significantly by grade level are examined, it can be said that the reason for the majority of the first-grade students' perceiving their parents' attitudes as authoritative might be their feeling obliged to obey the rules laid down by their parents. As children get older, they may become accustomed to these rules, or parents may flex these rules as their children get more used to them. While the number of first-graders perceiving their parents' attitudes as overprotective is 3 out of 20, it is 5 in the fourth-graders. The reason for this numerical increase can be interpreted as the first-graders' perceiving their parents' constant supervision and control as an indication of authoritative attitude, while the fourth-grade students perceive it as an indication of overprotective attitude. In the literature, it is stated that the change in the behaviour of the parents is shown as the reason for the change in the perceived parental attitudes. Dönmezer (1999) explains this as follows: While parents think that when their children are young, they cannot control their own behaviours and that they can control their own behaviours as they grow up. They also believe that as the child grows older, he/she behaves more consciously and exhibits more conscious behaviours. Thus, the parents direct the child's behaviour when he/she is young, while the parents hold the child responsible for their behaviour as he/she grows.

When the findings regarding whether the primary school students' decision-making skills vary significantly by grade level were examined, it was found that the students' decision-making skills varied significantly by grade level. These results concur with the results reported by Öztapak (2013). One of the main factors affecting decision-making is age because with increasing age, the individual's knowledge and experience are increase and accordingly, more reasonable and planned behaviours are exhibited (Kuzgun, 2006). As more experiences are gained with increasing age, the experience of decision-making increases. Therefore, the ability to make the right choice increases with age (Öztapak, 2013).

When the development of the decision-making skills of the children was examined, it was determined that the decision-making skills of the children of the parents exhibiting democratic attitudes were developed, while the development of the decision-making skills of the children of the families exhibiting the other parental attitudes was found to be quite low. These findings are parallel to the findings reported by Eldeleklioğlu (1996). Individuals' sense of responsibility towards their families affects how they make decisions (Kardaş, 2013). Moreover, while making a decision, the attitudes and behaviours of families may guide the decisions to be taken (Öztapak, 2013). Family attitudes are effective in children's development. The healthy attitudes of parents help children to be self-confident, to form an independent personality, to be happy and to grow up as people who can make their own decisions (Yavuzer, 2011).

Suggestions

Since parents' overprotective attitudes negatively affect the development of children's decision-making skills, personality development and socialization, parents should reduce such attitudes.

Researchers are advised to look at the factors that affect self-confidence while investigating the relationship between problem-solving and decision-making skills. Researchers are advised to look at the factors affecting self-confidence while investigating the relationship between parental attitudes, personality development and socialization.